

WSTĘP

Taking The Essence to muzyczna mandala, do której stworzenia inspiracją stał się buddyjski rytuał. Mnisi tybetańscy poświęcają wiele dni na stworzenie niezwykle szczegółowego obrazu, by na końcu ceremonii zniszczyć owoc swojej wielodniowej pracy. W akcie kończącym rytuał, kolorowy piasek, będący budulcem mandali, zostaje zmieszany i wysypany do pobliskiego jeziora. Efemeryczność dzieła ma na celu wywołanie refleksji nad nietrwałością świata, jego przemijaniem oraz nieustającą przemianą zachodzącą w kosmosie. Te obserwacje dotyczące rzeczywistości stanowią jeden z fundamentów filozofii i mistyki buddyzmu¹; określa się je terminem *dharm*a.

Mandala jako obiekt sakralny przyjmuje różnorodne postaci, jednak za punkt wyjścia w przedsięwzięciu artystycznym posłużył rytuał przeprowadzany według nauk Buddyzmu *Vajrayana*². Powstały w ten sposób obraz składa się z pięciu połączonych elementów, a każdemu z nich przypisana jest postać Buddy *Dhyani* (*Akṣobhya*, *Amoghasiddhi*, *Ratnasambhava*, *Amitābha*, *Vairocana*). Postaci te uosabiają pięć żywiołów (woda, wiatr, ziemia, ogień, przestrzeń), wzniesienie się ponad ludzkie przywary (gniew, zazdrość, wyniosłość, pożądanie, ignorancja), a także wzrastanie w rodzaju mądrości charakterystycznym dla każdej z postaci Buddy (są to: bezstronność, skuteczne działanie, umiarkowanie, roztropność, a także mądrość *Dharma*y oznaczająca przebywanie w przestrzeni prawdy).

Pierwszy rozdział pracy stanowi refleksję nad podstawami filozoficznymi buddyjskiego rytuału oraz jego przebiegiem. Omówione zostaną elementy mandali mające bezpośredni wpływ na strukturę i formę kompozycji *Taking the Essence*. Ponadto podjęta

1. *Anicca* - jedna z trzech (obok *anatta*, *dukkha*) podstawowych doktryn buddyzmu stanowiących o egzystencji. Jej dosłownym znaczeniem jest nietrwałość.

<https://www.britannica.com/topic/anicca> – dostęp z dnia 13.09.2021

2. *Vajra-yāna* – 'droga diamentowa'. Wadźrajana to jeden z wielu kierunków buddyzmu tantrycznego, który wyodrębnił się w II wieku w Indiach. Jedną z jego cech charakterystycznych jest bogactwo sztuk wizualnych, które osiąga kulminację w kreacji świętej mandali, będącej symbolem wszechświata. Hasło dostępne jest na stronach internetowych:

<https://www.britannica.com/topic/Vajrayana> – dostęp z dnia 13.09.2021

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3937373> – dostęp z dnia 13.09.2021

będzie tematyka wykorzystania mandali jako narzędzia w psychologii i terapii psychoanalitycznej. Inspiracją stały się tutaj prace i dokonania Carla Gustava Junga poświęcone symbolice mandali oraz psychologii twórczości artystycznej. Jego koncepcje wynikające z obserwacji procesów psychicznych zachodzących u pacjentów, a także badania tzw. *nieświadomości zbiorowej* stały się inspiracją do opracowania elementarnych praw rządzących strukturą dźwiękową kompozycji.

Drugi rozdział jest poświęcony procesowi translacji elementów mandali oraz związanego z nią rytuału na język muzyczny. Przedstawione w nim zostaną układy formalne i strukturalne utworu odpowiadające cechom wizualnym mandali. Poszczególne części *Taking the Essence* będą scharakteryzowane w oparciu o postaci tzw. *Pięciu Dhyani Buddów* zaczerpnięte z *Tybetańskiej Księgi Umarłych*³. Ponadto przeanalizowana zostanie forma kompozycji w perspektywie specyficznego dualizmu: *przestrzeni rytuału* oraz *przestrzeni medytacji*.

Trzeci rozdział to studium rozszerzonych technik wykonawczych użytych w utworze, a także analiza wybranych elementów instrumentacji. Zbadane zostaną inspiracje elektronicznymi i komputerowymi przekształceniami dźwięku w kształtowaniu czysto akustycznej faktury kompozycji. W dalszej części rozdziału nastąpi podsumowanie najważniejszych elementów formy i struktury *Taking the Essence* oraz ich synteza w kontekście refleksji nad przesłaniem buddyjskiego rytuału.

3. *The Tibetan Book of the Dead*, Penguin, Londyn, 2006, s.234.